LUDWIG VAN BEETHOVEN

ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΝΗ ΤΕΧΝΗ

ΧΡΟΝΙΑ Α' - ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1927 - ΤΕΥΧΟΣ 5ο

LUDWIG VAN BEETHOVEN

Ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους ποὺ κατωρθώσανε νὰ ἐπισύρουνε τὴν προσοχὴ τῶν ὁμοίων τους, νὰ ὑψωθοῦν ἀπὸ τὸ κοινὸ ἐπίπεδο τῶν ἄλλων καὶ νὰ νικήσουν ἀκόμα καὶ τὸν θάνατο μὲ τὸ νὰ ζοῦνε στὴ μνήμη τῶν μεταγενεστέρων τους, ὑπάρχει μία τάξη ποὺ δεσπόζει ἀσύγκριτα τὶς ἄλλες καὶ ἀξίζει περισσότερο νὰ μελετηθεῖ. Στὴν τάξη αὐτὴ περιλαμβάνονται οἱ ἄνθρωποι κεῖνοι ποὺ ἂν καὶ ἀνήκουν σὲ διάφορες ἐθνικότητες καὶ μιλοῦνε γλῶσσες διαφορετικές, προσβεύουν ὅμως μιὰ θρησκεία, τὴν ἱερώτερη, τὴν θρησκεία τοῦ ἀνθρωπισμοῦ. Ἡ προλήψεις, τὰ πάθη καὶ τὰ μίση ποὺ παρουσιαζόμενα ὑπὸ μορφὴν εὐγενῶν αἰσθημάτων χωρίζουν καὶ ἐξαγριώνουν τοὺς λαούς, δὲ μπορέσανε νὰ ἐπηρεάσουνε τὴ σκέψη τους καὶ νὰ πνίξουν τὴ φωνὴ ποὺ βγαινε ἀπὸ τὰ βάθη τῆς κατ' ἐξοχὴν ἀνθρωπιστικῆς τους φύσης. Ἂν καὶ χωρισμένοι ἀπὸ φυλετικὲς διακρίσεις οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ εἶναι ἀδελφοὶ καὶ ἔχουν γιὰ μεγάλη καὶ ἀληθινὴ πατρίδα τὴν ἀνθρωπότητα. Πάντα ἑνωμένοι, ἄσχετα μὲ τὴν ἐποχὴ στὴν ὁποία ζοῦνε, τὸ μόνο πρᾶγμα ποὺ τοὺς χωρίζει λίγο εἶναι ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖο ἐκφράζουν τὶς ἴδιες σκέψεις τους καὶ τὰ ἴδια αἰσθήματά τους, κι αὐτὸ τὸ πρᾶγμα εἶναι ἡ γλῶσσα ποὺ μιλοῦν καὶ γράφουν γιὰ νὰ μεταδίδουνε στὸν ὑλικὸ κόσμο κεῖνα ποὺ ἀντλοῦν ἀπὸ τὸ κόσμο τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν αἰσθημάτων. Ὑπάρχει ὅμως μιὰ γλῶσσα ποὺ ἂν δὲν εἶναι ἀπόλυτα κοινή, εἶναι ὡστόσο ἡ πιὸ κοινὴ ἀπ' ὅλες, μιὰ γλῶσσα ποὺ δὲν λέγει τίποτε καὶ λέγει τὸ πᾶν, ποὺ δὲν δεσμεύει τὶς ἰδέες ἢ τὰ αἰσθήματα μήτε δεσμεύεται ἀπ' αὐτά, ἀλλ' ἀφίνει ἐλεύθερο αὐτὸν ποὺ τὴ νοιώθει νὰ βυθίζεται στὸν ἀτέλειωτο ὠκεανὸ ποὺ δημιουργεῖ ἡ ἐκδήλωσή της κ' ἐκεῖ νὰ ἐπικοινωνᾶ ἀχόρταγα μὲ τὸ πνεῦμα κείνου ποὺ τὴν ἔγραψε: ἡ γλῶσσα αὐτὴ εἶναι ἡ μουσική. Αὐτὸς

ποὺ τὴν χειρίστηκε γιὰ νὰ ξυπνήσει μέσα μας τὰ αἰσθήματα τοῦ ἀνώτερου ἀνθρώπου, νὰ μᾶς κάμει ἀνδρείους στὶς κρίσιμες στιγμὲς τῆς ζωῆς μας, ἕτοιμους νὰ παλαίψουμε μὲ τὶς μεγαλείτερες ἠθικὲς ἢ ὑλικὲς δυστυχίες καὶ νὰ «γίνουμε ἄνθρωποι ἀντάξιοι τῆς ἐπωνυμίας αὐτῆς», εἶναι ὁ Ludwig van Beethoven, ὁ ἀθάνατος ὑμνητὴς τῆς παγκόσμιας ἀδελφοσύνης.

Γεννήθηκε στὴν Bonn, κοντὰ στὴν Κολωνία, στὶς 16 Δεκεμβρίου 1770 μέσα σ' ἕνα μικρὸ κι ἄθλιο σπιτάκι. Ὁ πατέρας του, τενόρος στὴν αὐλὴ τοῦ πρίγκηπος ἐκλέκτορος, ἦταν ἀλκοολικός· ἡ μητέρα του, κόρη ἑνὸς μάγειρα, ἀπέθανε φθισικιά. Ἡ παιδική του ἡλικία δὲν φαίνεται νἄτανε πολὺ εὐχάριστη. Ὁ πατέρας του γιὰ νὰ μπορέσει νὰ τὸν ἐκμεταλλευθεῖ ὡς μικρὸ μουσικὸ φαινόμενο τὸν ἀνάγκαζε νὰ μελετᾶ ὧρες ὁλόκληρες χωρὶς νὰ λαμβάνει ὑπ' ὄψη του τὴν ἡλικία καὶ τὶς δυνάμεις του. Εὐτυχῶς ἡ μουσική του μόρφωση δὲν στηρίχθηκε μονάχα στὸν πατέρα του. Ἀργότερα διάφοροι μουσικοὶ ἀξίας εἶχανε τὴν τιμὴ νὰ δώσουν μαθήματα στὸν μέλλοντα συνθέτη τῆς 9ης συμφωνίας. Ἡ ἐν γένει ἄλλη παίδευσή του εἶχε παραμεληθεῖ, ἀφοῦ μόλις κατώρθωσε νὰ τελειώσει τὸ δημοτικὸ σχολεῖο· ἡ περιέργειά του ὅμως γιὰ τὰ μεγάλα καὶ ἀξιόλογα γεγονότα καὶ ἡ συνανσστροφὴ ἀνεπτυγμένων προσώπων συνέτειναν στὸ νὰ γείνει αὐτοδίδακτος. Πρόχειροι λογαριασμοί του καμωμένοι σὲ προχωρημένη ἡλικία δείχνουν πῶς γιὰ νὰ πολλαπλασιάσει ἐπρόσθετε τὸν πολλαπλασιαστέον τόσες φορὲς ὅσες μονάδες εἶχε ὁ πολλαπλασιαστής. Τὸ 1787 πῆγε γιὰ πρώτη φορὰ στὴν Βιέννη ὅπου παρέμεινε λίγες μόνον ἑβδομάδες. Ὁ Mozart, στὸν ὁποῖον παρουσιάσθηκε, προεῖπε: Προσοχὴ σ'αὐτὸν τὸν νέον, μιὰ μέρα θὰ κάμει τὸν κόσμο νὰ μιλᾶ γι' αὐτόν.

Μετὰ τὴν ἐπιστροφή του στὴ Bonn ἡ μητέρα του πεθαίνει. Ὁ πατέρας του ὁ ὁποῖος ὁλοένα παρασύρεται ἀπὸ τὸν ἀλκοολισμὸ εἶναι ἀνίκανος γιὰ κάθε ἐργασία· τότε ὁ νεαρὸς Beethoven θὰ ἀναλάβει τοὺς δύο μικρούς του ἀδελφοὺς ὡς ποὺ νὰ κατορθώσει νὰ τοὺς ἀποκαταστήσει. Ἡ ζωὴ ποὺ διάγει στὴν Bonn τὸν πλήττει καὶ τὸ ὡραιότερό του ὄνειρο εἶναι νὰ ἐπιστρέψει στὴν Βιέννη. Ἂν καὶ συναντᾶ πολλὰ ἐμπόδια ὡστόσο ἕνα περιστατικὸ θὰ γίνει ἀφορμὴ νὰ πραγματοποιηθεῖ ἡ ἐπιθυμία

του αὐτή. Τὸ 1791 ὁ Haydn ἐπιστρέφοντας ἀπὸ τὸ Λονδῖνο ὅπου εἶχε πάγει γιὰ νὰ διευθύνει μερικὲς συναυλίες σταματᾶ στὴν Bonn. Σὲ μιὰ μουσικὴ γιορτὴ ποὺ διοργάνωσαν πρὸς τιμήν του ὁ Beethoven βρίσκει τὴν εὐκαιρία καὶ τοῦ παρουσιάζει μιὰ σύνθεσή του. Ὁ Haydn τὸν ἐπαινᾶ, τὸν ἐνθαρρύνει καὶ τοῦ δηλώνει ὅτι εἶναι ἕτοιμος νὰ τὸν προσλάβει ὡς μαθητή του. Λίγους μῆνες ἀργότερα ὁ Beethoven ἐγκαταλείπει τὴν Bonn καὶ πηγαίνει στὴν Βιέννη γιὰ νὰ τελειοποιήσει τὶς σπουδές του. Ἐκεῖ σχετίζεται μὲ ὅλη τὴν ἀνεπτυγμένη καὶ ἐκλεκτὴ κοινωνία καὶ μολονότι ὁ χαρακτῆρας του εἶναι δύσκολος, ἡ ἰδιοφυΐα καὶ τὸ ταλέντο του κάμνουν τοὺς ἄλλους νὰ τὸν συγχωροῦνε γιὰ τοὺς ἀπότομους τρόπους του. Παίρνει μαθήματα ἀπὸ τὸν Haydn κι ὅταν αὐτὸς γύρισε πάλι στὸ Λονδῖνο, ἐξακολουθεῖ μὲ ἄλλους ἐπίσης σοβαροὺς διδασκάλους. Ἡ συνθέσεις του προσελκύουνε τὴν προσοχὴ τῶν μουσικῶν κύκλων καὶ τὸ παίξιμο του στὸ πιάνο ποὺ ἔχει τελειοποιήσει τὸν κάμνουν νὰ παραβάλλεται μὲ ἄλλους διάσημους ἐκτελεστὰς τῆς ἐποχῆς του. Μέχρι τοῦ σημείου αὐτοῦ ἡ ζωή του δὲν παρουσιάζει τίποτε τὸ ἐξαιρετικό. Ἐδῶ ὅμως ἀρχίζει ἡ σπαρακτικὴ τραγωδία. Ὁ κατ' ἐξοχὴν μουσικὸς μὲ φρίκη ἀντιλαμβάνεται ὅτι «τὸ εὐγενέστερο μέρος τοῦ » ἑαυτοῦ του, ἡ ἀκοή, ἀδυνατίζει πολύ, ἐλπίζει νὰ για- » τρευθεῖ ἀλλ' ἀμφιβάλλει γιατὶ τέτοιου εἴδους ἀσθένειες » εἶναι ἀνίατες.» «Διάγω,—γράφει—μιὰ ἄθλια ζωή. Ἀπὸ » χρόνια τώρα ἀποφεύγω ὅλες τὶς συναναστροφὲς γιατὶ » δὲν μτορῶ νὰ συνομιλήσω μὲ τοὺς ἀνθρώπους, εἶμαι » κουφός. Ἂν εἶχα καμμιὰν ἄλλη τέχνη τὸ πρᾶγμα » θἆταν ἀκόμα ὑποφερτό, ἀλλὰ στὴ δικιά μου ἡ κατά- » στασή μου εἶνε τρομερή. Τὶ θὰ λέγανε γι' αὐτὸ οἱ » ἐχθροί μου ποὺ ὁ ἀριθμός τους δὲν εἶναι μικρός! Στὸ » θέατρο εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ βρίσκομαι πολὺ κοντὰ » στὴν ὀρχήστρα γιὰ νὰ καταλαβαίνω τὸν ἠθοποιό. Δὲν » ἀκούω τοὺς ψηλοὺς ἤχους τῶν ὀργάνων ἂν εἶμαι » λίγο μακρυά. Ὅταν μιλοῦν σιγὰ μόλις ἀκούω, μὰ » πάλι ὅταν φωνάζουν μοῦ εἶναι ἀνυπόφορο. Πολλὲς φορὲς » καταράστηκα τὴν ὕπαρξή μου...»

Καὶ σὰ νὰ μὴν εἶναι ἀρκετὴ ἡ τρομερὴ αὐτὴ δοκιμασία γιὰ ἕναν μουσικό, μία ἄλλη δοκιμασία, αἰσθηματικὴ τούτη τὴ φορὰ θὰ τὸν πληγώσει. Μεγάλα μαῦρα μάτια

καὶ μαλλιὰ σὰν τὸν ἔβενο, αὐτὰ εἶναι τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς νεαρῆς Giulietta Guicciardi. Ὁ Beethoven τὴν ἀγαπᾶ παράφορα καὶ νομίζει πὼς ἀνταγαπᾶται, ἡ ζωή του ἀλλάζει χάρι σ' αὐτὴν καὶ ἐλπίζει πὼς ὁ γάμος θὰ τὸν κατιαστήσει εὐτυχισμένο. Ἡ σονάτα op. 27 ἀρ. 2 ποὺ ἀρχίζει ἀπὸ τὸν ὑλικὸ κόσμο καὶ μᾶς μεταφέρει σιγὰ-σιγὰ σ' ἕναν ἄλλο ὑπερφυσικὸ καὶ ἰδανικό, ἐκεῖ ποῦ ἡ ἁρμονία βασιλεύει, καὶ ποῦ τὰ σώματα δὲν ἀποτελοῦν πρόσκομμα γιὰ τὴν ἕνωση τῶν ψυχῶν, εἶναι ἡ ἐκδήλωση τῆς πρώτης ἀγάπης τοῦ μεγάλου μουσικοῦ. Ἡ εὐτυχία ἢ μᾶλλον τὸ ἀντίκρυσμα αὐτὸ τῆς εὐτυχίας δὲν διαρκεῖ πολὺ γιατὶ ἡ αἴτηση τοῦ γάμου ἀπορρίπτεται, καὶ ἡ Giulietta Guicciardi γίνεται κόμησσα Gallenberg.

«Ἀχ τὶ ἀπαίσιες στιγμὲς ὑπάρχουν στὴ ζωή», γράφει τὴν παραμονὴ τοῦ γάμου τοῦ ἀντεραστοῦ του, «εἴμαστε ὅμως ἀναγκασμένοι νὰ τὶς παραδεχόμαστε». Ἡ ἀπελπισία τὸν καταλαμβάνει καὶ τότε γράφει τὴν περίφημη διαθήκη τοῦ Heiligenstadt. Ὅσο σκληρὸ κι ἂν εἶνε τὸ κτύπημα ἡ ἀπελπισία τὸν κυριαρχεῖ ἀλλὰ δὲν τὸν καταβάλλει «καὶ » ἡ τέχνη, μόνον ἡ τέχνη τὸν ἐμποδίζει νὰ θέσει τέρμα » στὴ ζωή του γιατὶ τοῦ φαίνεται ἀδύνατο νὰ τὴν ἐγ- » καταλείψει πρὶν ἐκπληρώσει κεῖνο ποὺ θεωρεῖ γιὰ ἀπο- » στολή του». Γι' αὐτὸ ἡ θέληση θὰ ὑπερισχύσει. Ὁ καλλιτέχνης ζητᾶ τὴν εὐτυχία ἀπὸ τὸν ἐξωτερικὸ κόσμο, ἐπειδὴ ὅμως εἴτε αὐτὸς τοῦ τὴν ἀρνεῖται, εἴτε ἐπειδὴ ἐκεῖνος δὲν τὴν βρίσκει, γι' αὐτὸ θὰ κλεισθεῖ μὲς στὸν ἑαυτό του, μὲς στοὺς δικούς του ἐσώκοσμους, μακρυὰ ἀπὸ τὶς ἐξωτερικὲς ἐπιδράσεις, θὰ δημιουργήσει ὁ ἴδιος μιὰ εὐτυχία ὁλότελα ἐσωτερικὴ καὶ ὕστερα θὰ τὴν ἐκδηλώσει γιὰ νὰ τὴν μεταδώσει στοὺς ὅμοιούς του. Ἡ ἀπελπισία, ἡ ἀποθάρρυνση ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος, ἡ θέληση καὶ ἡ δημιουργία μιᾶς ἐσωτερικῆς χαρᾶς ἀπὸ τὸ ἄλλο, αὐτὰ εἶναι τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ἰδιοφυΐας τοῦ Beethoven. Καὶ σ' αὐτὸ δὲν θὰ συμβάλλουν μονάχα ἡ αἰσθηματικὲς ἀπογοητεύσεις τοῦ μεγάλου μουσικοῦ, ὁ ὁποῖος ἀγαπᾶ πάντα καὶ ποτὲ δὲν ἀνταγαπᾶται καὶ τοῦ ὁποίου τὸ ἀπραγματοποίητο ὄνειρο εἶναι ἡ συζυγικὴ ζωή, γιατὶ ὅλες ἡ γυναῖκες ποὺ θὰ ἀγαπήσει θὰ τὸν θαυμάσουν μέν, καμμία ὅμως δὲν θὰ θελήσει νὰ συνδέσει τὴν ὕπαρξή της μ' αὐτόν. Ἡ μοῖρα τὸν ἀπομονώνει ἀκόμα περισσότερο καὶ τοῦ ἀφαιρεῖ

«τὴν αἴσθηση ποὺ ἔπρεπε νἆναι τελειότερη σ᾽αὐτὸν παρὰ στοὺς ἄλλους: τὴν ἀκοή».

«Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ πρέπει νὰ παρατηρήσουμε—λέγει ὁ Jules Combarieu — πρὸς μεγαλείτερη τιμὴ τοῦ ἀνθρω-» πίνου πνεύματος, τῆς τέχνης γενικὰ καὶ τῆς μουσικῆς » ἰδιαίτερα εἶναι πὼς τὰ δεινοπαθήματα ποὺ γέμισαν » τὴν ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι συχνὰ παραμελητέα ὅταν » πρόκειται νὰ καταλάβουμε τὶς δημιουργίες τοῦ συνθέ-» του τοῦ ὁποίου τὴν ἰδιοφυΐα δὲν ἐπηρέασαν σὲ μεγάλο » βαθμό. Ὁ ἄνθρωπος ὑπῆρξε μάρτυς ὑποδουλωμένος, » ὁ μουσικὸς ἀπόλυτος κύριος τῆς σκέψης. Ὁ πρῶτος » εἶναι ὁ Προμηθεὺς δεσμώτης, ὁ δεύτερος ὁ Προμη-» θεὺς λευτερωμένος, ἀκτινοβόλος καὶ θριαμβευτὴς κάτο-» χος τοῦ οὐρανίου πυρός». Ὁ R. Wagner παραβάλλει τὸν Beethoven μὲ τὸν Τειρεσία, τὸν τυφλὸ μάντη, στὸν ὁποῖον ὁ φαινομενικὸς κόσμος εἶναι κλεισμένος καὶ γι᾽αὐτὸ βλέπει μὲ τὸ ἐσωτερικὸ μάτι τὴν ἀρχὴ ἀπ᾽ ὅλες τὶς φαι-νομενικότητες. Ἡ ἀπογοήτευση τοῦ πρώτου ἔρωτος περ-νᾶ· ἡ προσοχὴ τοῦ Beethoven εἶνε τώρα ἐστραμμένη ἀλλοῦ. Τὰ στρατεύματα τῆς νέας Δημοκρατίας ἀγγέλλουν τὴν κατάρριψη τῆς παληᾶς τυραννίας καὶ τὴν ἐπικράτηση τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἡρωϊκὴ συμφωνία ὑμνεῖ τὴν ἐλευθερία καὶ ἀφιερώνεται στὸν στρατηγὸ Βο-ναπάρτη ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ φαινομενικὸς ὑπερασπιστής της. Ὁ Βοναπάρτης ὅμως γίνεται Ναπολέων καὶ τότε ὁ Beet-hoven ἀνακράζει: «Δὲν εἶναι λοιπὸν παρὰ ἕνας κοινὸς ἄνθρωπος! τώρα θὰ καταπατήσει τὰ δικαιώματα τῶν ἀνθρώπων, δὲν θὰ σκεφθεῖ παρὰ τὴν δική του φιλοδο-ξία, θὰ θελήσει νὰ ἀνέλθει ὑψηλότερα ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ θὰ γίνει τύραννος». Ὁ τίτλος: «Μεγάλη συμφωνία: Βοναπάρτης» ἀντικατεστάθηκε καὶ ἔγινε: «Ἡρωϊκὴ συμ-φωνία γιὰ τὸν ἑορτασμὸ τῆς μνήμης ἑνὸς μεγάλου ἀν-θρώπου». Ὁ μεγάλος αὐτὸς ἄνθρωπος ἦταν ὁ Βοναπάρ-της· ἔσβυσε μὲς τὸν Ναπολέοντα. Τὸ adagio τῆς συμφω-νίας αὐτῆς εἶναι ἕνα νεκρώσιμο ἐμβατήριο στὴ μνήμη τοῦ ἥρωος ποὺ δὲν ὑπάρχει πιά. Ἡ ἰδέα ποὺ ὑποστηρίζουν μερικοὶ συγγραφεῖς πὼς ἡ ἡρωϊκὴ συμφωνία γράφηκε μὲ ἔμπνευση μιλιταρισμοῦ φαίνεται καὶ σὲ μᾶς ὡς ἡ μεγαλεί-τερη ὕβρις ποὺ μποροῦσε νὰ γίνει στὸν συνθέτη τῆς θης συμφωνίας.

Τὸν Μάϊο τοῦ 1806 ὁ Beethoven ἀρραβωνιάστηκε μὲ τὴν Thérèse de Brunswick καὶ γιὰ μιὰ στιγμὴ ἐνόμισε πὼς τὸ ὄνειρο τοῦ συζυγικοῦ βίου θὰ πραγματοποιότανε. Γιὰ λόγους ὅμως ποὺ παρέμειναν ἄγνωστοι οἱ ἀρραβῶνες διελύθηκαν. «Φτωχὲ Boethoven—λέγει στὸν ἑαυτό του — δὲν ὑπάρχει εὐτυχία γιὰ σένα σ' αὐτὸν τὸν » κόσμο. Μονάχα στὴν χώρα τοῦ ἰδεώδους θὰ βρεῖς με- » ρικοὺς φίλους. Ὑποταγή, ὑποταγὴ στὴν εἱμαρμένη, » δὲν μπορεῖς νὰ ὑπάρχεις γιὰ τὸν ἑαυτό σου ἀλλὰ μόνο » γιὰ τοὺς ἄλλους, γιὰ σένα ἡ εὐτυχία εἶναι μονάχα » στὴν τέχνη. Ὦ Θεὲ δῶσε μου τὴν δύναμη νὰ νι- » κήσω». Στὴ σονάτα op. 57 ἐκδηλώνει τὸν θερμὸ ἔρωτα ποὺ πλημμυρᾶ τὴν καρδιά του καὶ χύνεται ἔξω σὰν χείμαρρος παρασέρνοντας στὸν δρόμο του κάθε ἐμπόδιο ὡς ποὺ νὰ φθάσει στὸν μεγάλο ὠκεανό, ὅπου ἐκεῖ ἐλευθερωμένος ἀπὸ κάθε ὑλικὸ δεσμὸ θὰ παραδοθεῖ σὲ μιὰ ὀργιαστικὴ ἀποθέωση. «Ἔτσι χτυπᾶ ἡ εἱμαρμένη στὴν πόρτα», εἶπε μιὰ μέρα ὁ Beethoven στὸν φίλο του Schindler ὁ ὁποῖος τὸν ἐρωτοῦσε τὴν ἔννοια τῶν τριῶν μυστηριωδῶν χτύπων ποὺ χρησιμεύουν γιὰ θέμα τῆς 5ης συμφωνίας. Ὁ Schumman λέγει: «ὅσες φορὲς καὶ νὰ τὴν ἀκούει κανένας (τὴν 5η συμφωνία) ἐξασκεῖ ἐπάνω μας μιὰν ἐπίδραση ἀναλλοίωιη ὅπως μερικὰ φαινόμενα τῆς φύσης ποὺ ὅσο συχνὰ κι ἂν ἐπαναλαμβάνονται μᾶς πληροῦν πάντα ἀπὸ φόβο καὶ ἔκπληξη». Τρεῖς ἁπλοῖ χτύποι ἀρκοῦνε στὸν τιτᾶνα Beethoven γιὰ νὰ χτίσει τὸ κολοσσιαῖον οἰκοδόμημα ποὖναι ἡ 5η συμφωνία. Μετὰ ἀπὸ τρία sol fortissimo ἕνα mi μὲ κορῶνα θὰ μᾶς μεταφέρει μὲ καταπληκτικὴ ταχύτητα ἀπὸ ἕνα κράτος ἐνεργητικότητος σ' ἕνα κράτος ἀμφιβολίας ποὺ δὲν θὰ κυριαρχήσει, γιατὶ οἱ μυστηριώδεις τρεῖς χτύποι θ' ἀρχίσουν τὸ φρενιασμένο τρέξιμό τους ἐπαναλαμβανόμενοι ἐναλλὰξ ἀπ' ὅλα τὰ ὄργανα σὰ νὰ ἤθελαν νὰ κυριαρχήσουν αὐτοὶ ὅλων τῶν ἐναντίων στοιχείων τῆς φύσης, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐπιτυγχάνουν ὅταν στὸ τέλος ἐπαναληφθοῦν μὲ ἀτίθασση ἐνεργητικότητα ἀπὸ ὅλη τὴν ὀρχήστρα. Ὁ Beethoven ἀγαποῦσε ὑπερβολικὰ τὴν φύση. Μιὰ φορὰ ἐπισκέφθηκε ἕνα διαμέρισμα ποὺ εἶχε νοικιάσει στὸ Baden γιὰ νὰ παραθερίσει. «Εἶναι ἀρκετὰ καλὸ εἶπε στὸν ἰδιοκτήτη ἀλλὰ ποῦ εἶναι τὰ δένδρα ; δὲν

ἔχουμε ἀπήντησεν ἐκεῖνος. Λοιπὸν τὸ σπίτι δὲν εἶνε γιὰ μένα, ἀγαπῶ ἕνα δένδρο περισσότερο ἀπὸ ἕναν ἄνθρωπο». Ἡ ποιμενικὴ συμφωνία εἶναι ἡ ἐκδήλωση αἰσθημάτων ποὺ γεννοῦν μέσα του ἢ ἐντυπώσεις τῶν φυσικῶν φαινομένων. Στὶς αἰσθηματικές του ἀπογοητεύσεις, στὴν τρομερή του πάθηση μία ἄλλη θλίψη, προστίθεται ἀκόμα στὴ ζωή του, καὶ ἡ αἰτία εἶναι ἡ κακὴ διαγωγὴ ἑνὸς ἀνεψιοῦ του ποὺ εἶχε ἀναλάβει ἀπὸ καιρὸ ὑπὸ κηδεμονίαν. «Μέσα ἀπ' αὐτὴ τὴν ἄβυσσο τῆς ὀδύνης — λέγει ὁ Romain Rolland — ὁ » Beethoven ἐπεχείρησε νὰ ἐξυμνήσει τὴν χαρά. Ἦταν » ὁ σκοπὸς ὅλης του τῆς ζωῆς... Σ' ὅλη του τὴν ζωὴ θέ- » λησε νὰ ὑμνήσει τὴν χαρὰ καὶ νὰ στεφανώσει μ' αὐτὴν » ἕνα ἀπὸ τὰ μεγάλα ἔργα του... Αὐτὸ τὸν πόθο τὸν » ἐξεπλήρωσε στὴν 9η του συμφωνία. Τὴν στιγμὴ ὅπου » τὸ θέμα τῆς χαρᾶς θὰ φανεῖ γιὰ πρώτη φορὰ ἡ ὀρχήστρα » σταματᾶ ἀπότομα· μία ἀπρόοπτη σιωπὴ ἐπακολουθᾶ, » πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δίνει στὸν ὕμνο ἕνα χαρακτῆρα μυστη- » ριώδη καὶ θεϊκό. Κι ἀλήθεια τὸ θέμα αὐτὸ εἶναι πραγ- » ματικὰ ἕνας θεός. Ἡ χαρὰ κατεβαίνει ἀπὸ τὸν οὐρανὸ » τυλιγμένη σὲ μιὰ ὑπερφύσικὴ γαλήνη, μὲ τὴν ἐλαφρὴ ἀ- » ναπνοή της χαδεύει κάθε ὀδύνη, καὶ ἡ πρώτη ἐντύπωση » ποὺ γεννᾶ εἶναι τόσο τρυφερὴ ὅταν εἰσδύει σὲ καρδιὰ » ποὺ ἀναλαμβάνει...» Ἡ χορωδία ἑνώνεται μὲ τὴν ὀρχήστρα καὶ ἀρχίζει τὴν ὠδὴ στὴ χαρὰ τοῦ Schiller.

«Χαρά, ἀχτίδα θεϊκή, κόρη ἀγαπημένη τῶν Ἠλυσίων, » εἰσερχόμεθα μεθυσμένοι ἀπὸ τὶς φωτιές σου, οὐρά- » νιε δαῖμον, μέσα στὸ ἱερό σου. Τὰ θέλγητρά σου ἑνώνουν » αὐτὸ ποὺ ἐχώρισε ἡ σκληρὴ συνήθεια· ὅλοι οἱ ἄνθρω- » ποι γίνονται ἀδελφοὶ ἐκεῖ ποῦ σταματᾶ τὸ γλυκὸ πέτα- » γμά σου».

. . . . . .

«Σιγὰ-σιγά — λέγει ὁ Romain Rolland — ἡ χαρὰ κυριεύει τὴν ὕπαρξη. Εἶναι μία κατάκτηση, ἕνας πόλεμος ἐναντίον τῆς θλίψης». «Ἡ μάχη συνάπτεται», λέγει ὁ R. Wagner. «Νεσροὶ πολεμισταὶ ρίπτονται στὸν ἀγῶνα ὁ » καρπὸς τοῦ ὁποίου θᾶναι ἡ χαρά».

Καὶ ὁ Romain Rolland ἐξακολουθᾶ: «Τὴν πολεμικὴ χαρὰ διαδέχεται ἡ θρησκευτικὴ ἔκσταση, κατόπιν δὲ ἕνα θεῖο ὄργιο, μιὰ παραφορὰ ἀγάπης. Ὁλόκληρη ἡ ἀνθρωπότης τείνει τὰ χέρια στὸν οὐρανό, ὁρμᾶ πρὸς τὴν χαρὰ

καὶ τὴν ἀγκαλιάζει. Ποιὰ κατάκτηση ἀξίζει αὐτήν, ποιὰ μάχη τοῦ Βοναπάρτη, ποιὸς ἥλιος τοῦ Austerlitz φθάνει τὴν δόξα τῆς ὑπεράνθρωπης αὐτῆς προσπάθειας, τῆς νίκης αὐτῆς, τῆς πιὸ περιφανοῦς ποὺ κατήγαγε ποτὲ τὸ Πνεῦμα. Ἕνας δυστυχής, πτωχός, ἀνάπηρος, ἡ ὀδύνη ἀνθρωποποιημένη, στὸν ὁποῖον ὁ κόσμος ἀρνεῖται τὴν χαρά, τὴν δημιουργεῖ ὁ ἴδιος γιὰ νὰ τὴν μεταδώσει στὸν κόσμο πάλι. Τὴν σφυρηλατεῖ μὲ τὴν δυστυχία του, ὅπως τὸ εἶπε σὲ μιὰ μεγαλόφρονη φράση του ὅπου συγκεφαλαιοῦται ὅλη του ἡ ζωὴ καὶ ἡ ὁποία εἶνε τὸ ἔμβλημα κάθε ἡρωϊκῆς ψυχῆς:

Ἡ χαρὰ διὰ τῆς ὀδύνης».

Μετὰ ἀπὸ μιὰ ἀσθένεια ποὺ διήρκεσε μερικοὺς μῆνες ὁ Beethoven ἀπέθανε στὶς 26 Μαρτίου 1827. Μιὰ ἄγρια θύελλα συνώδευσε τὴν ἀγωνία του σὰ νἄθελε νὰ ἐπισφραγίσει τὴν τραγικὴ ζωή του. Εἴκοσι χιλιάδες ἄνθρωποι παρηκολούθησαν τὴν κηδεία του. Τὸ ἔργο του καὶ ἡ ζωή του ἀνελύθηκαν ἀπὸ τοὺς μεγαλειτέρους μουσικούς, συγγραφεῖς καὶ φιλοσόφους, καὶ ἡ ἑκατονταετηρίς του γιορτάζεται σήμερα μ' ἐνθουσιασμὸ ἀπ' ὅλον τὸν πολιτισμένο κόσμο.

Ἂς ἐπαναλάβουμε κι ἐμεῖς μὲ τὸν Ed. Colonne:

«Δόξα σ' αὐτὸν σ' ὅλη τὴν ὑφήλιο! Οἱ λαοὶ ἀκροῶν-
» ται, οἱ ἱστοριογράφοι κηρύττουν τὴν δύναμη του, οἱ ἐρ-
» μηνευταὶ σκορπίζουν τὴν διδασκαλία του, ὁ κόσμος ὑπα-
» κούει στὴ φωνή του· μὲ τὸ νὰ ἀνυψωθεῖ κανένας ἕως αὐ-
» τὸν γίνεται ἀνώτερος».

Κ. Σ.